

Т.П. Гончаренко, канд. екон. наук, доцент

Є.Ю.Заєць, слухач магістратури

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного Банку України»

Посилення прозорості банку на засадах корпоративної соціальної відповідальності

У даній статті пропонується застосування кодексу корпоративної соціальної відповідальності для банків з метою підвищення їх прозорості (підвищення рівня прозорості діяльності); розкриваються основні принципи, що повинен включати кодекс корпоративної соціальної відповідальності будь-якого банку; зазначаються основні аспекти діяльності банку, що мають підлягати обов'язковому розкриттю.

Ключові слова: прозорість, корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), принципи корпоративної соціальної відповідальності, якість корпоративного управління банком, репутаційний менеджмент, інвестиційна привабливість, довіра населення.

Актуальність проблеми. Прозорість інформації щодо діяльності банку є дуже важливим фактором його ефективного функціонування. Адже дотримання банком стандартів прозорості й відкритості зумовлює забезпечення стабільності його діяльності в перспективі та підвищення рівня довіри клієнтів. До того ж важливою тенденцією сьогодення стає підвищення уваги з боку суб'єктів банківського бізнесу до таких чинників розвитку як корпоративна етика, корпоративна соціальна відповідальність, кадрова політика. Важливість урахування цих факторів у стратегіях розвитку полягає

у необхідності постійного покращення відносин із різними групами стейкхолдерів, а також у підвищенні вартості банку за рахунок таких нематеріальних активів, як репутація та етика.

Метою даної роботи є обґрунтування необхідності підвищення рівня прозорості діяльності банків та шляхів реалізації даного завдання, зокрема за рахунок впровадження «Кодексу корпоративної соціальної відповідальності банку».

Аналіз останніх публікацій. Проблематика питань, пов'язаних із розумінням сутності корпоративної соціальної відповідальності, методів та підходів до управління нею знайшла своє відображення у роботах, таких відомих вчених як: П. Друкер, Ф. Котлер, М. Портер, Г. Прингл, М. Томпсон, М. Фрідман та багато інших. Серед вітчизняних дослідників даного наукового напрямку слід відзначити О. Гирик [3], А. Кретову, О. Лазоренко [1,2], С. Мельник, Г. Осовську, О. Федорову. На теперішній момент науковий пошук в основному сконцентрований на розробці науково-методичних підходів до управління корпоративною соціальною відповідальністю загалом в бізнес-середовищі, проте, надзвичайно неохопленими є питання щодо розробки практичних рекомендацій із формування засад КСВ для структур, які працюють в фінансово-кредитній сфері.

Результати дослідження. За даними Conference Board, які вона оприлюднила у 2000 році, компанії, що мають соціально-відповідальну орієнтацію, отримують майже на 10% більше доходів з інвестованого капіталу, більш ніж на 60% вищий чистий прибуток та на 3% більше доходів з активів, ніж компанії, що не провадять соціально відповідальний бізнес. У 2006 році дослідження Conference Board було підтверджене дослідниками Краківського економічного університету, Польща.

Щорічне опитування, яке проводиться українським фондом «Ефективне управління» показує, що на фоні високої зацікавленості вітчизняних компаній у веденні господарської діяльності на основі запровадження етичних стандартів, лише незначна частка з них перетворює

цей інтерес в конкретний результат. В даному дослідженні з'ясовано, що трохи більше 28% вітчизняних підприємств, враховуючи і банки, мають затверджені цінності та кодекс поведінки. Відповідно до Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2013, рівень корпоративної етики серед українських компаній поступається більшості порівнюваних країн, в результаті чого Україна за цим показником посідає 130 місце з 148 країн.

В тому ж дослідженні з'ясовано, що найбільш етичною поведінкою у галузевому розрізі характеризуються саме банківські установи (4,07 бали), проте ця оцінка не сильно відрізняється від мінімальної зафіксованої серед галузей України – 3,58 [6,7].

Згідно із дослідженням Всесвітнього економічного форуму «Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2013» до факторів, які впливають на корпоративну етику визначено: ступінь орієнтованості на клієнта, інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку, хабарі і неформальні платежі та наявність зафіксованих елементів корпоративної етики [6,7].

Дещо по іншому виглядає ситуація із корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ). Так, згідно з дослідженням «КСВ 2005-2010, UNITER, 2011» важливість корпоративної соціальної відповідальності та її сприяння веденню бізнесу в Україні підтвердили 38%, 19% опитаних відзначили, що впроваджують КСВ у відповідь на дії конкурентів. Більш стрімкому розвитку системи КСВ перешкоджає, на думку 61% респондентів, брак вільних коштів, при цьому близько 60% вітчизняних компаній під КСВ частіше за все розуміють проведення благодійних акцій, при тому, що у світовій практиці благодійність до системи корпоративної соціальної відповідальності не належить! В Україні, згідно з опитуванням керівників бізнесу, політика корпоративної соціальної відповідальності, в першу чергу спрямована на внутрішню кадрову політику – проекти для розвитку персоналу, ще менше поширена практика участі бізнесу в екологічних та інфраструктурних проектах розвитку території присутності, проектах

взаємодії із суспільством у таких сферах як охорона здоров'я, спорт, освіта, культура, соціальний захист [6].

Для комплексного розуміння поняття «корпоративна соціальна відповідальність», на нашу думку, доцільно розкрити сутність даного поняття.

В науковому колі не сформувалось єдиної думки з приводу визначення КСВ, отже наведемо декілька визначень, які на нашу думку у більшій мірі розкривають сутність даного поняття.

Світова Рада Компаній із Сталого Розвитку: КСВ — це довгострокове зобов'язання компаній поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та їх родин, громади й суспільства загалом.

Організація Економічної Співпраці та Розвитку (ОЕСД), корпоративна соціальна відповідальність являє собою сталий розвиток і передбачає збалансованість економічних, соціальних та екологічних цілей суспільства, інтеграцію їх у взаємовигідні принципи та підходи [8].

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) Банку - це відповідальне ставлення Банку до свого продукту (послуги), працівників, споживачів, партнерів, акціонерів, активна соціальна позиція, яка полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі з представниками комерційного сектору і суспільства, державної влади, зацікавленими сторонами для надання ефективного сприяння рішенню гострих економічних, соціальних, гуманітарних та екологічних проблем [1].

Корпоративна соціальна відповідальність передбачає добровільні дії банку, спрямовані на те, щоб у своїй діяльності враховувати інтереси суспільства, працівників, партнерів та інших стейкхолдерів. Корпоративна етика банку являє собою певну культуру взаємодії керівництва і персоналу між собою і з зовнішніми стейкхолдерами, часто на основі «кодексу честі», від неформальних правил і етичних норм до офіційної місії компанії,

слідування яким допомагає бізнесу зміцнити свої конкурентні позиції у довгостроковій перспективі [6].

Діяльність банку має бути спрямована таким чином, щоб принципи корпоративної соціальної відповідальності стали частиною його стратегії, культури та основної діяльності, відкритості, готовності звітувати за свої дії перед громадою та суспільством. Взаємодія банку з суспільством має ґрунтуватися на чіткому розумінні соціальної місії та ролі, яку він виконує у місцевому та державному масштабі.

Ми вважаємо, що система корпоративної соціальної відповідальності банку повинна являти собою сукупність принципів її взаємодії із суспільством, зацікавленими сторонами, такими як: співробітники, партнери, акціонери, інвестори, місцеві громади, органи влади, інші стейкхолдери та визначення його головних суспільних цінностей.

Принципи корпоративної соціальної відповідальності мають встановлювати основні засади, якими керується банк при реалізації соціально значущої діяльності. Перш ніж визначити найголовніші принципи КСВ банку, на нашу думку, варто сформулювати основні види корпоративної соціальної відповідальності (Таблиця 1) [3].

Таблиця 1 – Види корпоративної соціальної відповідальності

Види КСВ	Характеристика
1. Внутрішня корпоративна соціальна відповідальність:	<ul style="list-style-type: none"> - управління та розвиток людських ресурсів через освітні програми і програми підвищення кваліфікації кадрів; - охорона здоров'я працівників та безпека праці; - додаткове медичне та соціальне страхування співробітників; - недержавне пенсійне забезпечення працівників; - стабільність заробітної плати; - надання допомоги працівникам в критичних ситуаціях.
2. Зовнішня корпоративна соціальна відповідальність	<ul style="list-style-type: none"> - співпраця з місцевими громадами та місцевою владою; - взаємини з бізнес партнерами, постачальниками і споживачами; - відповідальність перед клієнтами за якість наданих послуг; - дотримання прав людини;

	<ul style="list-style-type: none"> - спонсорство і благодійність; - сприяння в охороні навколишнього середовища.
--	--

В Україні соціальна відповідальність банківського бізнесу лише починає свій розвиток. Проведений аналіз змісту офіційних сайтів вітчизняних найбільш популярних та розвинених банківських установ показав, що лише 8 банків публікують елементи КСВ, всі інші серед досліджених в ніякій мірі не висвітлюють власну соціальну зорієнтованість (табл. 2).

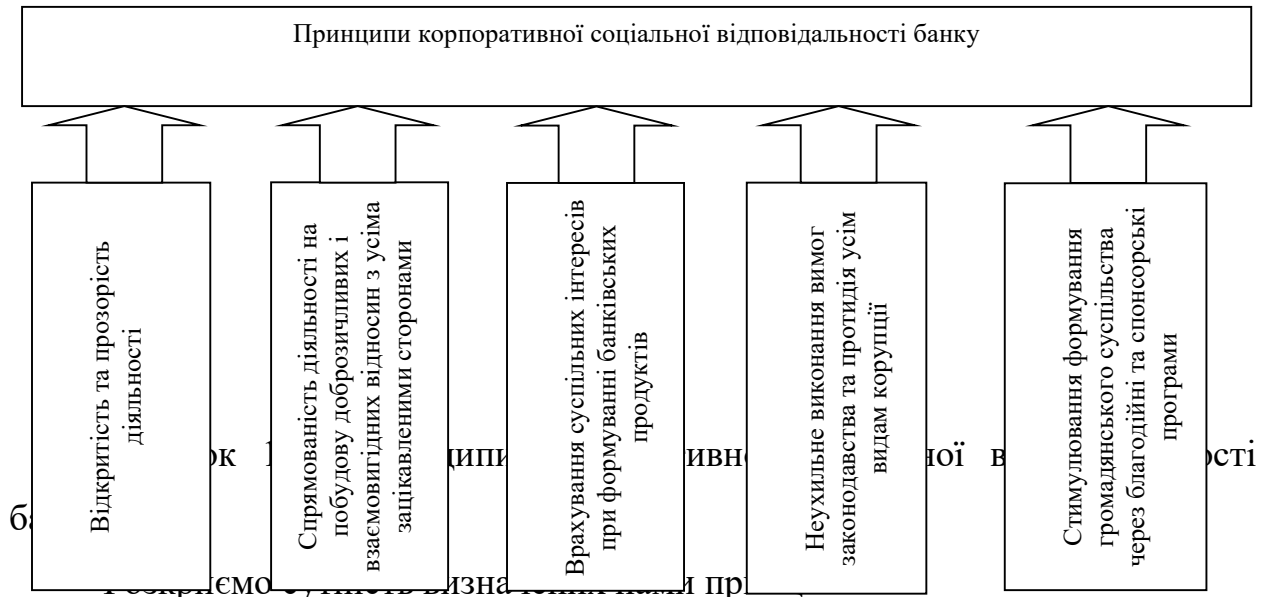
Таблиця 2 – Аналіз банківських установ України на наявність на офіційному сайті рубрики присвяченій корпоративній соціальній відповідальності, станом на грудень 2013 р. (складено автором за даними офіційних сайтів банків)

Банківські установи, які мають рубрику	Назва рубрики	Сутність рубрики	Банківські установи, які не мають рубрики
ПАТ «ПРИВАТБАНК»	«Соціальна позиція банку»	Стимулювання зниження безробіття в країні, надання пільг працівникам банку, працевлаштування інвалідів.	ПАТ «ОЩАДБАНК» ПАТ «УКРЕКСІМБАНК» ПАТ «УКРСИББАНК»
ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК»	«Банк і суспільство»	Сприяння благоустрою місць відпочинку, паркових зон, покращення якості життя тощо.	ПАТ «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ» ПАТ «АЛЬФА БАНК» ПАТ «ВТБ БАНК»
ПАТ «РАЙФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	«Соціальна відповідальність»	Відповідальність банківської установи перед суспільством знаходить відображення в надійності фінансового інституту, прозорому веденні бізнесу, забезпеченні високої якості продуктів і послуг, пропозиції достойних робочих місць для українців, гарантії належних умов праці власному персоналу, а також в	ПАТ «СБЕРБАНК РОСІЇ» ПАТ «УКРСОЦБАНК» ПАТ «ПРОМІНВЕСТБАНК» ПАТ «БРОКБІЗНЕСБАНК» ПАТ «БТАБАНК»

		екологічній відповідальності та активній благодійній і спонсорській діяльності.	ПАТ «IDEA BANK» ПАТ «ІМЕКСБАНК» ПАТ «БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ»
ПАТ «УКРГАЗБАНК»	«Корпоративна культура банку»	- орієнтація на клієнта; - інвестиційна привабливість банку; - банк для працівників; - банк для суспільства і держави.	ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО» ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ»
ПАТ «НАДРА»	«Соціальна відповідальність банку»	- відкритість та прозорість; - ведення постійного діалогу з зацікавленими сторонами; - достовірність; - дотримання інтересів та потреб майбутніх поколінь з метою забезпечення стійкого розвитку.	ПАТ «КРЕДОБАНК» ПАТ «ОТР БАНК» ПАТ «PLATINUM BANK» ПАТ КБ "ПРАВЕКС-БАНК"
ПАТ «ПУМБ»	«Кодекс корпоративної етики»	- репутація; - клієнтоорієнтованість; - надійність; - відповідальність; - прозорість; - самовдосконалення; - професіоналізм; - інноваційність; - соціальний захист.	ПАТ «БАНК ФОРУМ» ПАТ «ХРЕЩАТИК» ПАТ «БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ» ПАТ «ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК»
ПАТ «City Commerce bank»	«Соціальна відповідальність»»	- розуміння банком соціальної відповідальності - соціальні проекти	
ПАТ «Universal Bank»	«Наші цінності»	Однією з цінностей які визнані банком є і Соціальна відповідальність	

Зважаючи на початковий етап розвитку даної категорії в Україні, слід зауважити про її позитивну тенденцію. Але з цих 8 банків жоден не надає пріоритетного значення корпоративній соціальній відповідальності в цілому, а лише зорієнтований на активну діяльність в розрізі певної складової: підтримання якості надання послуг, благодійність, благоустрій міст, захист навколишнього середовища, тощо. Виходячи з цього, можна зробити висновок, про недостатньо сформовану політику корпоративної соціальної відповідальності банків.

Для вирішення даного питання й покращення взаємовідносин банку з суспільством, що, безумовно, є позитивним аспектом його діяльності, на нашу думку, доцільно створити «Кодекс корпоративної соціальної відповідальності», який включав би основні принципи щодо регулювання КСВ (рис. 1).

Відкритість та прозорість. Банк має прозоро та об'єктивно здійснювати підготовку обов'язкової фінансової звітності по національним та міжнародним стандартам, проходити аудиторські перевірки зазначеної звітності, готувати обов'язкову регулярну та особливу інформацію емітента на ринку цінних паперів, що вимагається регулюючими органами, регулярно проходити рейтингові оцінювання за національною та міжнародною шкалою. Фінансову звітність, обов'язкову інформацію фінансового і фондового ринку, річний звіт, незалежний аудит і рейтинги, банк повинен поширювати з використанням інформаційних каналів, що обслуговують біржові майданчики, новинних стрічок провідних світових і вітчизняних інформаційних агенцій. На більш широкі верстви населення банк повинен оприлюднювати зазначену інформацію через друковані та електронні засоби масової інформації, включаючи мережу Інтернет.

Виходячи з вищесказаного, слід зазначити, що на нашу думку, розкриттю повинні підлягати ряд аспектів діяльності банку, що представлені на рисунку 2.

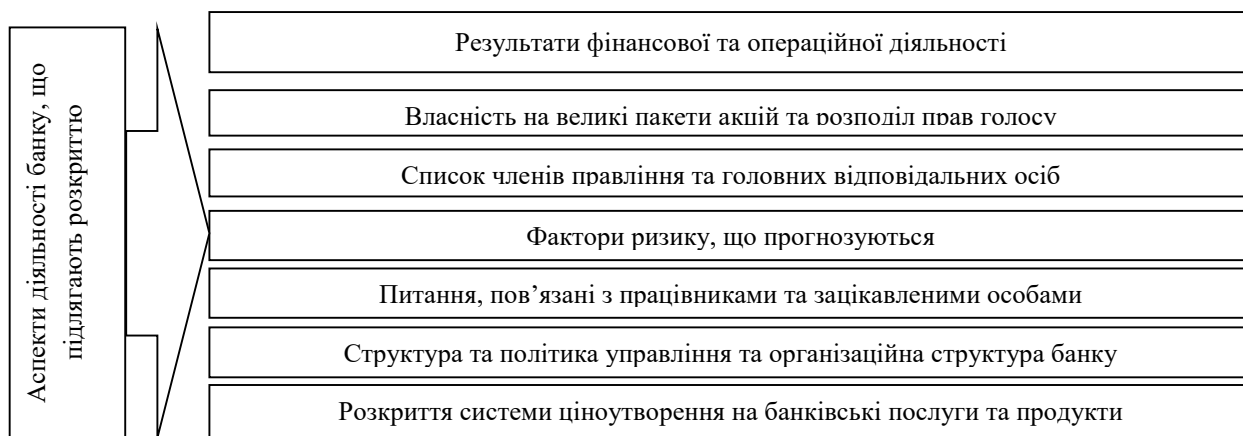

Рисунок 2 – Аспекти діяльності банку, що мають підлягати обов'язковому розкриттю

Інформаційна прозорість може бути досягнута лише за умови ефективного застосування принципу повного та своєчасного розкриття всієї суттєвої інформації необхідної для користувачів для прийняття ефективних управлінських рішень.

Принцип *спрямованості діяльності на побудову доброзичливих і взаємовигідних відносин з усіма зацікавленими сторонами* має ґрунтуватися на безперечному додержанні принципів корпоративного управління і ділової етики, прийнятих у світовій фінансовій практиці. Співробітники і керівники банку мають брати участь в процесі виявлення і оцінки інтересів, очікувань і побоювань зацікавлених сторін, з якими вони взаємодіють, використовуючи двосторонні форми комунікацій, що дозволяють зробити цей процес найбільш ефективним. Взаємини з акціонерами та інвесторами повинні будуватися банком на принципах прямого конструктивного діалогу відповідно до міжнародних стандартів, які визначають норми ведення бізнесу.

Принцип неухильного виконання вимог законодавства та протидії усім видам корупції полягає у чіткому дотриманні законодавства України: банківського, адміністративного, податкового та ін. Особлива увага має

приділяти комплексній участі в розвитку банківського законодавства через роботу із законодавчими ініціативами в професійних об'єднаннях та асоціаціях, створених за галузевими, територіальними та іншими принципами. Даний принцип має розкриватись через створення й прийняття внутрішніх правил, в яких повинна бути прописана поведінка персоналу стосовно будь-яких проявів корупції, контролю банківських операцій із високим ступенем ризику, пов'язаних із витратами за дорученням клієнтів та контрагентів (здійснення подарунків від чужого імені, представницькі витрати та тому подібне, пожертвування, спонсорська діяльність).

Стимулювання формування громадянського суспільства через благодійні та спонсорські програми, як принцип КСВ має забезпечувати банківській установі позитивне відношення з боку окремих членів суспільства та їх груп, реалізація якого надасть банку чітко виражені конкурентні переваги у формі стійкої лояльності клієнтів, як реальних, так і потенційних.

Враховання суспільних інтересів при формуванні банківських продуктів. Даний принцип повинен реалізовуватись в процесі проектування нових продуктів і послуг банку, в рамках процесу внутрішніх консультацій, з урахуванням фінансової безпеки банку та потреби суспільства

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що хоч вітчизняні банки і усвідомлюють важливість розробки системи корпоративної соціальної відповідальності та етики ведення бізнесу, як інструменту підвищення власної репутації, та як наслідок підвищення конкурентоздатності, в реальності спостерігається низька активність щодо впровадження хоча б мінімального набору елементів цих систем.

В той же час, впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності може наділити банк такими конкурентними перевагами, як:

– покращення якості корпоративного управління завдяки запобіганню ризикам різних рівнів;

- покращення репутаційного менеджменту та збільшення обсягів реалізації банківських продуктів та послуг і частки ринку;
- розширення можливостей для залучення, утримання, мотивування клієнтів АТ «Умовний банк»;
- оптимізація операційних процесів та зменшення виробничих витрат;
- підвищення доступу до інвестиційних капіталів та підвищення лояльності інвесторів;
- налагодження та побудова дієвих відносин з іншими компаніями, урядовими структурами та неурядовими організаціями.

Подальші дослідження мають вестись у напрямку формування методичних рекомендацій щодо розробки системи корпоративної соціальної відповідальності, як банківськими так і іншими організаціями, окремих її елементів, процедур, програмних заходів.

Список використаних джерел

1. Базова інформації із корпоративної соціальної відповідальності [Текст] : посібник / О. Лазоренко, Р. Колишко [та ін.]. –К. : Видавництво «Енергія», 2008 – 96 с. – ISBN 978–966–8163–14–2.
2. Лазоренко, О. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні: експертна думка [Текст] / О. Лазоренко. – К. : Стилос, 2007. – С. 10–28.
3. Гирик, О. С. Вплив корпоративної соціальної відповідальності на активізацію банківської діяльності [Текст] / О. С. Гирик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20 (4). – С. 188 – 196.
4. Воробей, В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? [Електронний ресурс] / В. Воробей // Києво-Могилянська бізнес-студія, 2005. – № 10. – Режим доступу : http://www.management.com.ua/cm/cm_037.html
5. Благоев, Ю. Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление [Текст] / Ю. Е. Благоев // Российский журнал менеджмента. – 2004. – №3. – С. 17–34.

6. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013
[Електронний ресурс] : Режим доступу :
http://www.feg.org.ua/uploadfiles/documents/ukraine_inthe_world_2013_ukr_web.pdf

7. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012
[Електронний ресурс] : Режим доступу :
http://www.feg.org.ua/uploadfiles/documents/ukraine_inthe_world_2012_ukr_web.pdf

8. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода?
[Електронний ресурс] : Режим доступу :
<http://www.management.com.ua/cm/cm037.html>

Т.П. Гончаренко, Е.Ю.Заец

Усиление транспарентности банка на основе корпоративной социальной ответственности

В данной статье предлагается применение кодекса корпоративной социальной ответственности для банков с целью повышения их транспарентности (повышение уровня прозрачности деятельности) раскрываются основные принципы, должен включать кодекс корпоративной социальной ответственности любого банка; определены основные аспекты деятельности банка, которые должны подлежать обязательному раскрытию.

Ключевые слова : транспарентность , корпоративная социальная ответственность (КСО), качество корпоративного управления банком, репутационный менеджмент, инвестиционная привлекательность, доверие населения.

T. P. Goncharenko, Ye.Yu.Zayets

Enhancing bank transparency on the principles of corporate social responsibility

This paper proposes the application of codes of corporate social responsibility for banks to improve their transparency (increased transparency) revealed the basic principles that should include the Code of Corporate Social Responsibility of any bank shall indicate the main aspects of the bank should be subject to obligatory ' compulsory disclosure.

Keywords: transparency , corporate social responsibility (CSR) , the quality of bank corporate governance , reputation management , investment attractiveness of public trust.

Гончаренко Т.П. Посилення транспарентності банку на засадах корпоративної соціальної відповідальності / Т.П. Гончаренко, Є.Ю. Заєць // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / УАБС НБУ. – Суми, 2014. – Вип. 11. - С. 123–138.